

befejezettnek hitte a szabadságharcot, Oltümben 1849 március 4-én kihirdették az oktrojált alkotmányt, mely csak egységes Ausztriát ismert, és feloszlatták az ausztriai birodalmi gyűlést. Csakhamar azonban a harc kedvező fordulatot vett a magyarokra nézve és a debreceni országgyűlés 1849. ápr. 14-én kimondta az ország függetlenségét és a Habsburg-lotharingiai ház trónvesztését. A szabadságharc leverése után Magyarországon Haynau működött, a külügyeket az erélyes, de kegyetlen Schwartzberg vezette, a szervezés Bach-ra volt bízva. Az egységes Ausztria tényleg meg volt alkotva. Ferenc József hatalma annál biztosabbnak látszott, mert Radetzky 1849 tavaszán leverte a szardíniai királyt, és mert Németországban is, az újítani vágyó Poroszországgal szemben, sikerült visszaállítani a régi Ausztria tekintélyének kedvező rendet, Schwarzenberg már 70 milliónyi lakosu császárság megalapítására törekedett, midőn a keleti zavarok megfosztották Ausztriát azon támasztól, melyet Oroszország barátságában birt, Schwarzenberg halála után pedig tehetetlen utóda, Buol, nem bízta a nyugoti hatalmakat határozott politika által megnyerni. A krími háboru alatt Ausztria az Oroszország iránti hálája és saját világos politikai érdekei közt ingadozott, és oly helyzetben, mely Európa ítélőbirájává tehetné volna, nem nyert mást, mint az összes hadviselő felek gyűlését. A birodalom belsejében 1851 végén az alkotmányosság utolsó látszatát is eltörölték. Az olasz összeesküvések és Libényi János merénylete 1853 február 18-án, erős megtorlást vontak maguk után. Az 1855. a pápával kötött konkordátum a szabadelvűség utolsó nyomainak utolsó elenyészését mutatta. A pénzügyek sem voltak jókarban, mert a krími háboru idejében tett készüldések annyi áldozattal jártak, mint valami nagyháboru, s mint később kitűnt, a közigazgatás minden ágában elharapódzott a sikkasztás és vesztegetés. A császár maga beutazta több ízben országait; Magyarországot 1852-ben s 1857-ben, az utóbbi évben a hájos Erzsébet királyné társaságában, kit 1854 tavaszán vett nőül. Fáradhatatlanul foglalkozott az állami ügyekkel, de azok igazi állását rövidlátó tanácsosai elrejtették előle. Jó akaratáról, nemeslelkűségéről meg voltak győződve népei, még a magyarok is, úgy, hogy Széchenyi már 1857-től fogva biztosnak tartotta a kiegyezést az uralkodóval, de az a rendszer, mellyel őt azonosították, mégis megrendítette a monarchia alapjait. A francia-olasz háboru kitörése, mely feltárta az osztrák diplomácia gyöngeségét és ennek berolyása, melynek a császár minden igyekevése a legénység minden igyekevése nem birták jóvá tenni a tábornok hibáit és a hadiellátás mulasztásait és visszaéléseit, meggyőzték Ferenc Józsefet a Bach nevéhez fűződő politikai tarthatatlanságáról, a franciákkal és szárdokkal még szembe szállhatott volna, de Magyarországon felkelés fenyegett, és így már 1859. júl. 11-én személyesen találkozott Villafrancában Napoleon császárral s fegyverszünetet kötött vele, melyben Lombardiát átengedte.

Ezen idő fordulópontot jelöl Ferenc József történetében. Az addig autokrata császár, páratlan lelkiismeretséggel és semmi csalódás által nem csüggedő eréllyel keresi a módot, mely által uralkodói tekintélyét és monarchiája nagyhatalmi állását összeegyeztethesse a birodalmát alkotó országoknak és nemzeteknek, különösen a magyaroknak jogos és törvényes követeléseivel.

(A kiegyezési munkálatok.)

A kiegyezési munkálatok Deák vezetése alatt gyorsan előrehaladtak. Az 1866-iki porosz-olasz háboru és azok a nagy csapások, melyek néhány hét alatt Ausztria hatalmát mélyen megrendítették, végkép meggyőzték

Ferenc Józsefet a magyar kiegyezés szükségéről. Mihelyt a monarchia németországi állását elvesztette, különben is megszűnt a dualizmus legfőbb akadályja, a Habsburgok régi, római császári tradíciója, mely a birodalomhoz képest csak provinciát látott hazánkban. Már 1867 februárban kinevezte az 1848-iki törvények alapján a magyar felelős kormányt s 1867 június 8. az egész nemzet lelkes hódolatától körveve megkoronázott Szent István koronájával és letette az esküt az alkotmányra. Mind ő, mind Erzsébet királyné az 1848—49-iki honvédek segélyezésére ajánlották fel a koronázási ajándékot. Ez a tény és a jun. 9-én kiadott általános amnesztia még fokozták a lelkesedést a királyi pár iránt s mutatták a kibékülés teljes őszinteségét. Együttal Ausztriában is helyre állott az alkotmányos állapot.

(Megalakult a háromszoros szövetség.)

A monarchia belső megszilárdulásának meg volt jótékony hatása a külső politikai helyzetre is. Ferenc József 1870 végén őszintén elismerte a német egységet és azóta fentartotta a barátságot a porosz-német uralkodókkal. Egy ideig Oroszország is részese volt a szövetségnek, melyet a három császár találkozására és látogatására évről-évre meg szokott erősíteni. De mikor az 1877-iki török háboru és az 1878 elején kötött san-stefanoi béke feltárta az orosz politika teljes nagyra-vágyását és megbizhatatlanságát, a viszony egyre feszültebb lett. A berlini kongresszus a monarchiát bízta meg Boznia kormányzásával. Az orosz követeléseket lényegesen lecsökkentette, mi az orosz közvéleményt nagyon felizgatta. Ez a részről fenyegető veszély ellenében jött létre 1879. október 7-én az osztrák-magyar-német szövetség, melyhez 1883. évben Olaszország is csatlakozott. A bolgár ügyek fejlődése az 1887—88 közti télen újra gal, de azért sűrűn elkerült a viszonyt Oroszországgal. Kétséget nem szenved, hogy a belső konsolidáció következtében a monarchia tekintélye 1867 óta jelentékenyen emelkedett.

Ferenc József uralkodása, az alkotmány helyreállítása óta sem volt mindenben szerencsés. De azért a monarchia szellemi és anyagi haladását nem lehetett kétségbe vonni és minden párt és nemzet meghajolt az uralkodó önfeláldozó munkássága, lovagias és alkotmányos érzülete előtt. Nemesak a hozzá folyamdók ezrei ismerik jóságát; minden elemi csapás új alkalom volt atyai gondoskodása kinyilatkozására. Szeged pusztulása után, 1879 tavaszán az ő megjelenése öntött új bizalmat a csüggedő népbe. Az a ragaszkodás, melyet népeiszemélye iránt éreznek, kitűnt 1879-ben, midőn ezüst lakodalmát ünnepelte, 1888. ausztriai császársága 40. évfordulójánál, s különösen 1892. június 8. magyar koronázása huszonötödik évfordulójánál, midőn az egész ország bemutatta hódolatát a Budapesten igazi magyar pompával és őszinte lelkesedéssel fogadott királynak. Az ezen alkalommal a nála tisztelgő képviselőkhez intézett szavai az alkotmányos uralkodás lényegét fejezték ki s igen mély benyomást tettek. Népei részvéte enyhítette azt a veszteséget, melyet 1889 január 30. Rudolf trónörökös halála által, mint atya s mint uralkodó szenvedett.

A boszniai okkupációt követő három évtizedes béke alatt a monarchia másik fele a folytonos politikai erjedés képét mutatta. A szenvedelmes pártviták azonban nem érintették a császár tekintélyét. Ennek fényes bizonyossága volt a császárság ötven éves jubileumának 1898 december 2. megünnepélése. Fokozott mértékben tapasztalhatta ugyanezt az ősz uralkodó Magyarország ezeréves fenállásának megünnepélésekor, amelynek kimagasló mozzanata volt a koronázás évforduló-

ján Szilágyi Dezsőnek, a képviselőház elnökének beszéde, amelyben az országgyűlés hódolatát tolmácsolva, kiemelte, hogy Ferenc Józsefet nemcsak születése tünteti ki, hanem fejedelmi erényei is, aki alatt az ország alkotmányos szabadsága is biztosítva van. A király válasza méltó volt ehhez a nagyszerű hódolathoz, amely századok óta nem tapasztalt módon mutatta be újra a korona és a nemzet egységét.

Az új század elején Ferenc József uralkodásában új korszak vette kezdetét. Az osztrák centralista körök és a katonai párt előtérbe nyomulása, a szlávok és németek adáz belső harca a monarchia másik részében és a fenyegető keleti kérdés minden konkluziójával egyetemben — azok a vonások, amelyekből a monarchia politikai helyzete összetevődik és kialakul a huszadik évszázad első tizedében.

Ferenc József nagy erényei a magánéletét érintő események is erős próba alá vették. De bármilyen súlyos megpróbáltatásokkal is edzette meg a sors Ferenc József jellemét, a legkeserűbb még hátra volt: hitvesének, Erzsébet királynénak gyilkos kéz általi halála, 1898. szeptember 10-én. Nem esoda, ha a nagy fájdalom alatt majdnem ő is összeroskadt. De csakhamar vigaszt talált népeinek, a magyar nemzetnek részvételében és uralkodói kötelességének teljesítésében.

A kötelességteljesítés imperativusa volt az alapvonása az ő uralkodói jellemének. Alig volt fejedelem, aki kizárólagosban szentelte volna magát a kormány gondjainak. Késő öreg korában is ép ily fáradhatatlanul viselte a reprezentálás és a munka terheit, mint ifjúságában. Munkakedve és az ügyek iránt való érdeklődése sohasem lankadt, lovagias, nemes jelleme, tiszteletet parancsoló életkora alapozták meg azt a nagy, szinte patriarkális tekintélyt és népszerűséget, melyet az egész világon élvezett.

Népdalok a királyról.

A népdalok sokszor emlegették a király nevét. 1867. előtt Szeged vidékén ilyenformán dalolgattak róla:

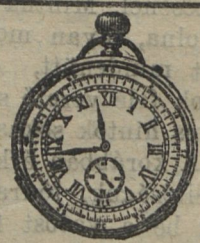
Nem mék haza, nem nevelők több árvát,
Ferenc Jóska ne találjon katonát.
Ha nem nővel edősanyám, nővel más:
Ferenc Jóska mégis csak kap katonát.

Vagy pedig:

Szabadságom el van zárva
Ferenc Jóska ládájában;
Elveszett a láda kulcsa:
Nem szabadulok mög soha!

A koronázás után ekképen:

Ferenc József most lőtt csak új király,
Mégis magyar regementet formált;
Engömet is huszárnak iratott,
Oldalamra fényes kardot adott.
Edős anyám tegye le a ruhámat,
Majd ad neköm Ferenc Jóska másikat;
Sárga zsinoros nadrágot kapok én;
Magyar király katonája vagyok én!

Pápai Dezső
chronometer és műórás
SZEGED,

Iskola-utca 19. szám.

Legjobb minőségű
órák állandóan raktáron
tartanak.

Elsőrendű javító-
műhely.

Órajavítások 2 évi jótállással.